

Магістр 2 року навчання
факультету обліку і аудиту ХНЕУ ім С. Кузнеця

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Анотація. Досліджено актуальні проблеми управління витратами підприємства. Проаналізовано роль системи управління витратами, принципи її формування та вплив на результати діяльності підприємства. Визначено переваги ефективного управління витратами та напрями вдосконалення системи управління витратами.

Аннотация. Исследованы актуальные проблемы управления затратами предприятия. Проанализирована роль системы управления затратами, принципы ее формирования и влияние на результаты деятельности предприятия. Определены преимущества эффективного управления затратами и направления совершенствования системы управления затратами.

Annotation. The article investigates the current problems of the company cost management. The role of the cost management system, principles of its formation and its impact on the company performance are considered. The advantages of effective cost management and directions of improving the cost management system are identified.

Ключові слова: витрати, конкурентоспроможність, управління витратами, система управління витратами, калькулювання, функції та принципи управління витратами.

Нестабільність економічної ситуації, підвищення конкуренції на ринку та зменшення доходів вимагають від керівників та менеджерів підприємств пошуку дійових методів управління господарською діяльністю. Ефективність функціонування підприємств у цих умовах залежить від раціонального використання всіх видів ресурсів, що зумовлює необхідність переходу до єдиної системи управління витратами. Побудова та вдосконалення цієї системи забезпечить конкурентоспроможність продукції за рахунок більш низьких витрат і цін, наявність якісної й достовірної інформації про собівартість окремих видів продукції та її позиції на ринку порівняно з продукцією інших виробників, надання об'єктивних даних для упорядкування структури доходів і видатків підприємства, прийняття ефективних управлінських рішень.

Дослідження проблем управління витратами підприємницьких структур, їх мети, місця та складових набуває все більшого значення в сучасних умовах господарювання. Ці питання розглянуто у роботах Басманова І. А., Безруких П. С., Бородкіна О. С., Бутинця Ф. Ф., Гавриша В. П., Давидовича І. Є., Драганова Т. П., Голова С. Ф., Грещака М. Г., Карпової Т. П., Козаченко Г. В., Палія В. Ф., Партиня Г. О., Пилипенка А. А., Панасюка В. М., Череп А. В., Чумаченка М. Г. та ін.

Метою даної роботи є визначення й обґрунтування існуючої системи управління витратами на підприємстві, шляхів її вдосконалення з метою підвищення ефективності процесу управління діяльністю підприємства.

Об'єктом дослідження виступає система управління фінансово-господарською діяльністю підприємства, предметом – організація й контроль процесу управління витратами на підприємстві.

Управління витратами – це складний багатоаспектний та динамічний процес, що включає управлінські дії, метою яких є досягнення високого економічного результату діяльності підприємства. У сучасних умовах управління витратами означає створення єдиної, раціональної, чітко та безпечної функціонуючої системи з певними цільовими установками і взаємопов'язаними елементами. Управління витратами на підприємстві передбачає виконання всіх функцій управління, тобто функції повинні реалізовуватись через елементи управлінського процесу: прогнозування, планування, нормування, організація, калькулювання, мотивація та стимулювання, облік, аналіз, регулювання й контроль витрат [1].

Система управління витратами – це сукупність взаємопов'язаних елементів, методів і механізмів, що діють у межах функціональних обов'язків і утворюють певну цілісність, за допомогою яких узагальнюються процеси постачання, використання ресурсів, вирішуються чітко поставлені цілі, реалізуються тактичні та стратегічні плани. Метою цієї системи є надання управлінцям контролю і прогнозування витрат, вибір найефективніших шляхів розвитку підприємства, прийняття оперативних управлінських рішень [2].

Розробка та впровадження у практику господарювання систем управління витратами вимагає послідовної відповіді на ряд запитань щодо ідентифікації об'єкта управління (чим управляти?),

визначення методів управління (як управляти?) та інформаційного забезпечення управлінської діяльності (де брати дані?) [3, с. 26].

Виконання всіх функцій управління по всіх елементах – це взаємодія керуючої підсистеми (суб'єкт управління) на керовану підсистему (об'єкт управління). Суб'єктами управління витратами є керівники, менеджери, спеціалісти, бухгалтери підприємства, які беруть участь у виконанні окремих функцій або елементів управління витратами. Об'єктами управління є витрати на виробництво, реалізацію продукції (робіт).

Кожен елемент системи виконує чітко поставлені завдання і спрямований на досягнення загальних цілей підприємства. Тому завдання управління витратами потрібно вирішувати в комплексі. Тільки такий підхід дає бажані результати, сприяє стрімкому зростанню економічної ефективності роботи підприємств. Також необхідно правильно визначити завдання, які стоять перед системою та відповідають цілям підприємства, а саме:

- обґрунтування управлінських рішень щодо виробництва та реалізації продукції, послуг;
- коригування планових показників відповідно до змін ринкової кон'юнктури та впливу зовнішніх факторів;
- підготовка інформаційної бази, що дає змогу оцінювати витрати під час вибору та прийняття господарських рішень;
- пошук резервів зниження витрат на всіх етапах виробничого процесу та в усіх виробничих підрозділах підприємства;
- планомірне вдосконалення організації та технології виробництва;
- чітке калькулювання витрат за економічними елементами, стадіями та структурами виробництва [1].

Крім того, ефективна система управління витратами повинна ґрунтуватися на дотриманні певних принципів. Основними принципами управління витратами є:

- застосування системного підходу до управління витратами;
- взаємозв'язок окремих елементів підсистем із завданнями системи загалом;
- відповідність системи обліку завданням управління витратами;
- аналіз і виявлення альтернативних шляхів досягнення мети;
- повнота й аналітичність інформації щодо рівня витрат;
- стимулювання та мотивація працівників до зниження витрат;
- оцінка й контроль результатів діяльності підрозділів;
- забезпечення та реалізація останніх досягнень економіки, математики та практики для подальшого вдосконалення [4].

Названі принципи вказують на загальні напрями побудови системи управління витратами, а на конкретному підприємстві їх застосовують з урахуванням його організаційно-економічних особливостей.

Механізми управління витратами передбачають застосування певних методів та інструментів, за допомогою яких вивчають витрати, досліджують їхню поведінку, щоб управляти ними. Вибір методів полягає в застосуванні різноманітних способів і прийомів, за допомогою яких можна вивчити та отримати точну інформацію про витрати і на її підставі прийняти правильні управлінські рішення. Якщо результат оцінки свідчить, що реалізація певних рішень і заходів має недоцільний і невивідний характер, виникає необхідність вибору іншого методу аналізу, який забезпечить вигоду та окупність витрат підприємства.

Виявлення існуючих проблем формування та контролю витрат на підприємстві зводиться до визначення причин недостатньої оперативності обліку, відсутності надійних критеріїв оцінки ефективності діяльності у сфері управління витратами, недорозвиненості системи мотивації. Так, відхилення витрат від кошторисних показників зазвичай неможливо адекватно оцінити у зв'язку з відсутністю достатнього переліку норм і нормативів, розвинутої статистики про витрати за минулі періоди, єдиного методичного підходу до аналізу ефективності здійснених витрат.

Витрати виробництва найкраще контролювати там, де відбувається виробничий процес чи його обслуговування. Всі структурні підрозділи незалежно від ступеня автономності та форми діяльності є концентрованими місцями виникнення витрат і центрами відповідальності за їх рівень. Отже, облік, аналіз, нормування витрат потрібно здійснювати за місцями їх виникнення й будувати за ієрархічним принципом [5]. Перевагами ефективного управління витратами є:

- наявність своєчасної, достовірної та повної інформації про собівартість окремих видів продукції та їхні позиції на ринку порівняно з продукцією конкурентів;
- наявність ресурсів для гнучкого ціноутворення;
- прийняття управлінських рішень з використанням лише релевантної інформації;
- організація виробництва продукції, конкурентної щодо витрат цін.

Побудову та вдосконалення системи управління витратами на підприємствах пропонується здійснювати шляхом:

- виділення основних понять і процедур системи управління витратами;
- виявлення існуючих проблем формування та контролю витрат;
- формування моделі управління витратами з урахуванням особливостей галузі та підприємства;
- побудови інформаційної системи;
- адаптації документообігу до обраної інформаційної системи;
- розподілу відповідальності за формування витрат та створення механізму їх зниження.

Для формування системи управління витратами, яка б відповідала сучасним вимогам, виникає необхідність створення моделі автоматизації обробки інформації для прийняття рішень. По-

будова інформаційної системи повинна поєднувати в собі три рівні управління процесами на підприємстві: управління бізнес-процесами; управління проектно-конструкторськими розробленнями; управління технологічними процесами виробництва [5].

Таким чином, для ефективного використання виробничих ресурсів і оптимізації витрат доцільно створити комплексну систему управління витратами. В основі створення такої системи закладена ідея використання можливостей узгодженого впливу на витрати та якість виробів на кожній стадії життєвого циклу послуги (продукції, робіт). Для вдосконалення системи управління витратами необхідно здійснювати пошук і виявлення резервів економії ресурсів, нормування їх витрат, планування, облік та аналіз витрат за їх видами, стимулювання ресурсозбереження і зниження витрат з метою підвищення ефективності діяльності підприємства.

Наук. керівн. Фартушняк О. В.

Література: 1. Давидович І. С. Управління витратами : навч. посібн. / І. С. Давидович. – 2-ге вид., [перероб. та доп.]. – Тернопіль : Вид. "Економічна думка", 2004. – 228 с. 2. Партин Г. О. Управління витратами підприємства: концептуальні засади, методи та інструментарій : монографія / Г. О. Партин. – К. : Вид. УБСНБУ, 2008. – 219 с. 3. Пилипенко А. А. Формування обліково-аналітичного забезпечення управління витратами підприємств та їх об'єднань : монографія / А. А. Пилипенко, І. П. Дзьобко, О. В. Писарчук. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2011. – 344 с. 4. Палка І. М. Особливості управління витратами на підприємствах: вітчизняний та закордонний досвід / І. М. Палка // Економічний простір. – 2012. – № 67. – С. 264–269. 5. Гавриш В. П. Методичні аспекти управління витратами на підприємствах [Електронний ресурс] / В. П. Гавриш, Т. П. Драганова. – Режим доступу : http://www.confcontact.com/20111222/3_gavrish.php.

УДК 657.471.01

Лук'янова Т. В.

Магістр 2 року навчання
факультету обліку і аудиту ХНЕУ ім С. Кузнеця

ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗРАХУНКОВИХ ОПЕРАЦІЙ ПІДПРИЄМСТВА: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Анотація. Визначено економічну сутність понять "розрахунки" і "розрахункова операція", виділено підсистему облікового забезпечення в системі обліково-аналітичного забезпечення, а також досліджено теоретичний аспект облікового забезпечення розрахункових операцій підприємства з метою управління його фінансовим станом.

Аннотация. Определена экономическая сущность понятий "расчеты" и "расчетная операция", выделена подсистема учетного обеспечения в системе учетно-аналитического обеспечения, а также исследован теоретический аспект учетного обеспечения расчетных операций предприятия с целью управления его финансовым состоянием.

Annotation. The economic essence of such concepts as "settlements" and "settlement operations" are defined, a subsystem of accounting support in the accounting and analytical support system is identified and the theoretical aspect of the accounting support of settlement transactions of the enterprise is studied to manage its financial position.

Ключові слова: розрахунки, розрахункові операції, обліково-аналітичне забезпечення, облікова інформація, облікове забезпечення.

Нові економічні відносини проникають у всі сфери господарської діяльності. Відбувається інтенсивний перехід діяльності економічних суб'єктів на ринкові відносини. Фінансове середовище зумовлює функціонування та взаємодіє з системою розрахунків, яка опосередковує фінансово-господарську діяльність. Розрахунки мають постійно діючий, динамічний характер, а отже, і потребують певних систематичних управлінських впливів, що виробляються в системі фінансового менеджменту на основі переробки чисельних потоків різноманітної економічної інформації, провідна роль у загальній сукупності якої належить обліковій. Саме тому, підвищується значення облікового забезпечення розрахункових операцій, що й обумовлює актуальність теми дослідження.